

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA LIETUVOS AUTOMOBILIŲ KELIŲ DIREKCIJOS STATYBOS DARBŲ PIRKIMAI

2009 m. gruodžio 23 d. Nr. VA-P2-20-11-26
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 2-ojo audito departamento
direktorės Zitos Valatkienės
2009-04-20 pavedimą Nr. P2-20-11-2

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Remigijus Bieliauskas (grupės vadovas)
Jonas Šakalinis
Tautvydas Lankelis

Auditas pradėtas 2009-04-20
Auditas baigtas 2009-12-23

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrolė.lt

TURINYS

Santrauka	3
Ižanga	5
Audito apimtis ir procesas	6
Audito rezultatai	8
1. Skaičiuojamosios statybos darbų kainos nustatymas ir įtaka viešųjų pirkimų rezultatams	8
1.1. Skaičiuojamosios statybos darbų kainos nustatymas	8
1.2. Skaičiuojamosios statybos darbų kainos įtaka viešiesiems pirkimams	11
1.3. Skaičiuojamųjų kainų perskaičiavimas prieš pirkimą	13
2. Faktinės kelių tiesimo projektų įgyvendinimo išlaidos	14
3. Perkamų statybos objektų skaidymas ir sujungimas	16
4. Užsakovo rezervas ir papildomi susitarimai	19
5. Viešųjų pirkimų priežiūra	21
6. Kvalifikaciniai reikalavimai tiekėjams	24
Išvados ir rekomendacijos	26
Priedai	29

SANTRAUKA

Atlikdami šį auditą siekėme nustatyti statybos darbų viešųjų pirkimų trūkumus ir pasiūlyti galimus sprendimus šiai sričiai patobulinti. Auditą atlikome Lietuvos automobilių kelių direkcijoje prie Susisiekimo ministerijos ir Viešųjų pirkimų tarnyboje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, bendravome su Aplinkos ir Ūkio ministerijomis.

Audito metu nustatėme, kad skaičiuojamųjų statybos darbų kainų rekomendacijų sudarymo nekontroliuoja nei Aplinkos ministerija, nei VI Statybos produktų sertifikavimo centras. Taigi valstybinės institucijos negali garantuoti šių įkainių teisingumo, nors visos valstybinės, savivaldybių ir kitos lėšos statybos darbams planuojamos vadovaujantis šiais įkainiais. Be to, projektuotojai šių įkainių reikšmes gali nevaržomai keisti, todėl didėja rizika, kad taip nustatytos projektų skaičiuojamosios kainos neatitinka vidutinių rinkos kainų. Dėl šių priežasčių mažėja užsakovo investicijų planavimo tikslumas. Rekomendavome Aplinkos ministerijai užtikrinti registruojamų skaičiuojamųjų statybos darbų kainų rekomendacijų pagrįstumą ir teisės aktais reglamentuoti rekomenduojamų statybos darbų kainų klasifikavimą, standartizavimą, kad to paties darbo rekomendacinės ir projektuotojų nustatomos kainos nebūtų skirtingų reikšmių.

Šiuo metu skaičiuojamosios statybos darbų kainos neturi įtakos viešųjų pirkimų rezultatams, todėl perkančiosios organizacijos pačios nustato priimtinas kiekvieno statybos darbų pirkimo kainas. Tai rodo, kad skirtingos perkančiosios organizacijos tuos pačius darbus gali pirkti skirtingomis kainomis, o šios kainos už skaičiuojamąsias gali būti neribotai didesnės. Be to, ne visada projektų sąmatos perskaičiuojamos vadovaujantis naujausiais įkainiais. Esant tokiai situacijai kyla rizika, kad perkančiajai organizacijai dažnai gali neužtekti lėšų sumokėti už perkamus darbus, arba ji konkrečiam projektui lėšų gali skirti per daug. Dėl to vėlesniam laikotarpiui nepagrįstai gali būti nukelti kitų prekių, paslaugų ar darbų pirkimai. Rekomendavome LR Vyriausybei teisės aktais nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms statybos darbus pirkti ne didesne nei skaičiuojamoji kaina ir projektų sąmatas visada perskaičiuoti vadovaujantis tuo metu galiojančiomis skaičiuojamųjų statybos kainų rekomendacijomis.

Viešųjų pirkimų tarnyba viešuosius pirkimus vertina daugiausia teisėtumo požiūriu. Kadangi teisės aktai reglamentuoja tik pirkimo etapus nuo pirkimo paskelbimo iki sutarties sudarymo, todėl kiti etapai, kaip, pavyzdžiui, skaičiuojamųjų statybos darbų kainų nustatymas, sutarties įvykdymo atitiktis viešojo pirkimo rezultatams ir kiti klausimai lieka nekontroliuojami. Pasiūlėme Ūkio ministerijai inicijuoti priėmimą teisės aktų, užtikrinančių viešųjų pirkimų sistemine, t. y. nuo sumanymo pirkti iki sutarties, apmokėjimo, garantinių įsipareigojimų įvykdymo, stebėseną ir kontrolę.

Audito metu nustatėme, kad projektų stambinimas sujungiant darbus savarankiškuose ekonomines ir(ar) technines funkcijas atliekančiuose objektuose bei ruožuose, kurie gerokai nutolę vienas nuo kito, užkerta kelią smulkiems ir vidutiniams užsienio šalių ir Lietuvos rangovams teikti pasiūlymus tokiuose pirkimuose. Atsisakius tokios praktikos, padidėtų statybos darbų pasiūla, o tai sudarytų sąlygas mažėti rangos kainoms ir taip padidinti viešųjų pirkimų ekonomiškumą. Be to, Lietuvos automobilių kelių direkcija visų viešųjų pirkimų dokumentuose riboja subrangos mastą, kas neleidžia pirkimuose dalyvauti smulkioms ir vidutinėms statybos įmonėms. Netikslinga užsakovo rezervo lėšas įtaukti į tiekėjų pasiūlymus ir į pirkimo sutarties kainą, kadangi užsakovo rezervo lėšos gali būti naudojamos tik projekte nenumatytiems, tačiau būtiniems atlikti, darbams apmokėti, o viešojo pirkimo metu šie darbai nėra žinomi.

Rekomendavome Viešųjų pirkimų tarnybai teisės aktais nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms sudaryti galimybę tiekėjui pateikti pasiūlymą kiekvienam iš perkamų savarankišką ekonominę ar techninę funkciją atliekančių objektų atskirai, reglamentuoti tiekėjų kvalifikacijos patikrinimą taip, kad perkančiosios organizacijos negalėtų dirbtinai riboti konkurencijos nustatydamas apribojimus subrangos mastui ir nustatyti, kad perkant statybos darbus užsakovo rezervo suma nebūtų įtraukiama į rangos sutarties kainą.

IŽANGA

Lietuvos korupcijos 2008 metų žemėlapyje, kuri parengė Transparency International Lietuvos skyrius (toliau - TILS), 44 proc. apklaustų įmonių vadovų nurodė viešųjų pirkimų procedūras kaip vienas iš penkių labiausiai korumpuotų. Tarnautojai viešiesiems pirkimams skyrė 41 proc. balsų (20 proc. – viešųjų pirkimų procedūroms ir 21 proc. – valstybinių užsakymų gavimui).

TILS 2007 m. kovo mėnesį pristatė tyrimą „12 išvalgų apie viešuosius pirkimus Lietuvoje“. Apklausus 98 įmonių atstovus, 55 proc. nurodė, kad „viešųjų pirkimų sąlygos yra pritaikomos proteguojamoms įmonėms“, 56 proc. – kad „viešųjų pirkimų laimėtojai būna aiškūs dar nepaskelbus pirkimo konkurso“, 67 proc. – kad „dalyvavimo sąlygos ir kvalifikaciniai kriterijai, nurodyti pirkimo dokumentuose, dažnai būna nepagrįsti ir iš anksto eliminuojantys daugumą potencialių tiekėjų“, 67 proc. – kad „VPT nekontroliuoja, kaip yra vykdomi viešieji pirkimai“.

Kaip matyti, viešųjų pirkimų vykdymas šalyje yra viena iš labiausiai korumpuotų procedūrų, todėl būtina kuo greičiau šią sritį tobulinti.

1 lentelė. Lietuvoje ir Lietuvos automobilių kelių direkcijoje įvykdytų viešųjų pirkimų vertės 2007–2009 m.

Viešieji pirkimai	2007 m.			2008 m.			2009 m. I – III ketvirčiai		
	Vertė, Lt (su PVM)	%	LAKD	Vertė, Lt (su PVM)	%	LAKD	Vertė, Lt (su PVM)	%	LAKD
Darbai	6,9 mlrd.	52	1,2 mlrd.	6,7 mlrd.	50	1,3 mlrd.	1,3 mlrd.	42	0,21 mlrd.
Prekės	3,7 mlrd.	28	-	3,7 mlrd.	27	-	1 mlrd.	32	-
Paslaugos	2,7 mlrd.	20	-	3,1 mlrd.	23	-	0,8 mlrd.	26	-
Iš viso:	13,3 mlrd.	100	1,3 mlrd.	13,5 mlrd.	100	1,5 mlrd.	3,1 mlrd.	100	0,24 mlrd.

Pastaba: 2009 metų duomenys pateikti be komunalinio sektoriaus perkančiųjų organizacijų supaprastintų pirkimų ir klasikinio sektoriaus perkančiųjų organizacijų mažos vertės pirkimų.

Kaip matyti, 2007–2008 m. statybos darbų pirkimai sudarė apie 50–52 proc. visų pirkimų, kuriems sunaudojama apie 2 kartus daugiau lėšų nei prekėms ar paslaugoms.

LAKD apie 90 proc. išteklių skiria darbams pirkti, o tai sudaro apie 18 proc. visų šalies darbų pirkimų.

Tai, kad statybos darbų pirkimai sudaro didžiąsą dalį tarp visų viešųjų pirkimų rūšių, o LAKD yra viena didžiausių šios srities perkančiųjų organizacijų, paskatino atlikti šios institucijos dažniausiai vykdomų valstybinės reikšmės kelių statybos (rekonstrukcijos) viešųjų darbų pirkimų vertinimą.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – Lietuvos automobilių kelių direkcijos statybos darbų pirkimai.

Audito subjektai – Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos, Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Audito tikslas – nustatyti statybos darbų pirkimų trūkumus ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus.

Vertinimo kriterijai:

- skaičiuojamosios, viešojo pirkimo nugalėtojo pasiūlytos ir faktinės statybos kainų santykis;
- pasiūlos didėjimo lygis darbų pirkimuose;
- statybos skaičiuojamųjų kainų nustatymo pagrįstumas ir teisėtumas.

Audito procesas

Audito metu nagrinėjome viešuosius statybos darbų pirkimus reglamentuojančius teisės aktus, analizavome konkrečių LAKD automobilių kelių statybos (rekonstrukcijos) projektų planavimo, darbų pirkimo ir įgyvendinimo duomenis, stebėtojų teisėmis dalyvavome LAKD viešųjų pirkimų komisijų darbe, tyrėme priežiūros funkcijas turinčių atlikti institucijų veiklą, bendradarbiauome su Valstybės kontrolės 7-ojo audito departamento auditoriais, atlikusiais ES lėšų panaudojimo automobilių kelių sektoriuje valstybinius auditus.

Audito metu nenagrinėjome rangovų konkurencingumo kelių statybos srityje klausimo, nes tyrimą šia tema atlieka Konkurencijos taryba.

Bendravome su Ūkio ministerijos, Aplinkos ministerijos, VĮ Statybos produktų sertifikavimo centro ir UAB „Sistela“ atstovais.

Duomenis rinkome taikydami tikrinimo (dokumentų nagrinėjimo), apklausos (pokalbių) ir palyginimo (rodiklių) statistinės analizės procedūras.

Audituojamas laikotarpis – 2008–2009 metai, tam tikriems klausimams nagrinėti buvo naudojami ir kitų laikotarpių duomenys.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad visi mums pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Sutrumpinimų paaiškinimas

LAKD – Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos.

TKTI – VĮ Transporto ir kelių tyrimo institutas.

SPSC – VĮ Statybos produktų sertifikavimo centras.

AM – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija.

VPT – Viešųjų pirkimų tarnyba prie LR Vyriausybės (nuo 2010 m. sausio 1 d. – prie Ūkio ministerijos).

Registras – juridinių asmenų, fizinių asmenų ir mokslo įstaigų parengtų rekomendacijų dėl statinių statybos skaičiuojamųjų kainų nustatymo registras, kurį aplinkos ministro 2006-10-26 įsakymu Nr. D1-492 pavesta administruoti SPSC.

Skaičiuojamoji kaina – vadovaujantis statinių statybos skaičiuojamųjų kainų rekomendacijomis (įregistruotomis Registre) apskaičiuota statybos projekto įgyvendinimo kaina.

Įkainis – statinių statybos skaičiuojamųjų kainų rekomendacijų dalis, nurodanti konkrečiam darbui (pvz., N7-52 „Saramų, kurių masė iki 1,5 t, montavimas daugiaaukščiuose pastatuose“) atlikti reikalingų medžiagų, mechanizmų ir darbo užmokesčio išteklius (darbo laiką ir kainą).

Ekonominis pagrindimas – valstybinės reikšmės kelių ir tiltų taisymo (remonto) darbų poreikio pagrindimas, kurį kasmet sekantiems metams pagal LAKD patvirtintą užduotį parengia VĮ Transporto ir kelių tyrimo institutas.

Statybos resursų kainininkas – rekomenduojamų įkainių (žr. Įkainis) rinkinys.

Kitos ataskaitoje naudojamos savokos atitinka Statybos ir Viešųjų pirkimų įstatymų ir su jų įgyvendinimu susijusių teisės aktų sąvokas.

AUDITO REZULTATAI

1. Skaičiuojamosios statybos darbų kainos nustatymas ir įtaka viešųjų pirkimų rezultatams

1.1. Skaičiuojamosios statybos darbų kainos nustatymas

Statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimas“¹ 37 punkte nustatyta: „Statinio statybos skaičiuojamosios kainos nustatymas – Projekto dalis, kurioje apskaičiuojama sumanyto statyti statinį įgyvendinimo visų išlaidų suma – išlaidų biudžetas. Skaičiuojamoji kaina nustatoma pagal sąnaudų kiekių žiniaraščiuose nurodytų baigtinių darbų kiekius ir skaičiuojamuosius įkainius. Darbų skaičiuojamasis įkainis – baigtinio darbo vieneto visų išlaidų suma (be PVM). Statiniams, statomiems už valstybės ar savivaldybių lėšas ar finansuojančių institucijų nustatytais atvejais, taip pat Statytojui pageidaujant nustatant statinio statybos skaičiuojamąją kainą, taikomi kainų ir normatyvų rinkiniai, parengti *vadovaujantis vidutinėmis rinkos kainomis*. Ši Projekto dalis, pateikiama tik Statytojui, yra komercinė paslaptis ir rengiama šiais atvejais:

1. Kai Projekto įgyvendinimui taikomas Viešųjų pirkimų įstatymas, o Rangovas parenkamas pagal Techninį projektą;

2. Statytojui pageidaujant, ir tai nurodyta Techninėje užduotyje“.

Paprasčiau tariant, valstybės, savivaldybių ir kitos institucijos, kurios ruošiasi pirkti statybos darbus, turi turėti vidutinėmis rinkos kainomis parengtas sąmatas, kurios parodytų vidutinę perkamo statinio statybos darbų kainą tam tikru laikotarpiu.

Jokių rašytinių mokslinių tiriamųjų darbų ar studijų apie skaičiuojamųjų statybos kainų parengimą, nustatymą ir taikymą nei Aplinkos ministerija, nei SPSC nėra pirkę. Buvo surengti tik keli tokių kainų statuso ir reikalingumo bei registravimo tvarkos aptarimai su Lietuvos statybininkų asociacija.

Šiuo metu skaičiuojamosios statybos darbų kainos rekomendacijos registruojamos VĮ Statybos produktų sertifikavimo centro administruojamame Registre. Iki šiol rekomendacijas dėl skaičiuojamosios statybos darbų kainos teikdavo tik viena įmonė – UAB „Sistela“, nors registruoti gali ir kiti subjektai. Iki Registro įkūrimo 2005 metais UAB „Sistela“ parengtus įkainius tvirtindavo

¹ Patvirtinta 2004 m. gruodžio 30 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-708 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimas“ patvirtinimo.

aplinkos ministras savo įsakymu, o valstybės ir savivaldybių institucijos buvo įpareigtos vadovautis šiais įkainiais.

Statybos resursų kainininko esmė – tai įvairių statybos produktų rinkos kainų (mažmeninių) deklaravimas, maksimaliai atsiribojant nuo konkretaus pardavėjo ir siekiant atspindėti rinkos kainų lygį. Todėl UAB „Sistela“, rengdama šį kainininką, apklausia ir surenka informaciją (kiekvienam darbui ir pozicijai skirtingai) iš medžiagų pardavėjų, gamintojų, rangovų ir subrangovų ir taip sudaro išplėstinę prekių, paslaugų ir darbų kainų duomenų bazę. Prioritetai teikiami pirminiam pardavėjui, distributoriui, gamintojui, atsižvelgiant į užimamą rinkos dalį. Atmetamos nepagrįstai mažos ir nepagrįstai didelės kainos. Atsižvelgiant į dominuojančius rinkoje produktus ir jų pasiūlą, aritmetinio vidurkio būdu nustatomos statybos medžiagų, darbų ir paslaugų orientacinės rinkos kainos, kurios geriausiai reprezentuoja tam tikro laikotarpio rinkos kainų lygį. Daugelis tiekėjų keliems mėnesiams sudaro parduodamų prekių katalogus, kuriais taip pat naudojasi UAB „Sistela“. Orientuojamasi į deklaruojamas mažmenines kainas, t. y. kainas, kuriose nėra įvertintos prekybininkų teikiamos nuolaidos. Tokios nuolaidos patikimiems klientams dažnai siekia ne mažiau kaip 15–20 procentų.

Šiuo metu už statinio skaičiuojamosios kainos nustatymą atsako užsakovas, kuris gali rinktis, kokiais įkainiais prašyti projektuotojo vadovautis skaičiuojant statinio statybos kainą. Kadangi šiuo metu kitų, išskyrus UAB „Sistela“ rekomendacijas, nėra įregistruota, todėl visos valstybės, savivaldybių ir kitos institucijos, kurioms privalu vadovautis Viešųjų pirkimų įstatymu, statinių projektų ekonomines dalis (sąmatas) rengia vadovaujantis tik UAB „Sistela“ rekomendacijomis.

UAB „Sistela“ yra vienintelė skaičiuojamųjų kainų rengimo rekomendacijų teikėja, kurios įkainiais vadovujamasi vykdant visus statybos darbų pirkimus iš valstybinių, savivaldybių ir kitų lėšų.

Skaičiuojamųjų kainų rengimo rekomendacijų sudarymo nekontroliuoja nei Aplinkos ministerija, nei SPSC (išskyrus rekomendacijų tiekėjo kvalifikacijos), todėl nė viena nešališka institucija negali garantuoti, kad šie įkainiai nustatyti teisingai. Taigi dauguma valstybinių, savivaldybių ir kitų lėšų statybos darbams planuojamos vadovaujantis nepatikrintais įkainiais.

Audito metu Aplinkos ministerija pasiūlė skaičiuojamųjų statybos resursų kainų rinkinius ekspertuoti, t. y. kad sudaryta kompetentinga nešališka komisija įvertintų norimas įregistruoti rekomendacijas, tačiau jokių sprendimų iki šiol nėra priimta.

Pastebėjimas

Palyginę AB „Kelprojektas“ parengtas skaičiuojamąsias lokalines sąmatas (2008 m. kovo mėn. kainomis) ir UAB „Sistela“ kompiuterinėje programoje šiuo metu (2008 m. kovo mėn. kainomis) tais pačiais įkainių kodais žymimus darbus, nustatėme, kad skiriasi darbų normos,

medžiagų kainos ir reikalingų mechanizmų kiekiai.

Kaip paaiškino UAB „Sistela“ atstovai, „projektuotojai turi galimybę normatyvinėje duomenų bazėje aprašytą informaciją tikslinti pagal konkrečias sąlygas, projektinius sprendinius, specifikacijų reikalavimus ir pan. Jeigu atlikti normatyvų pataisymai turi įtakos sąnaudų dydžiams, ar neatitinka normatyvuose numatytos darbų sudėties, tokiu atveju turi būti patikslinta ir kalkuliacijos identifikacija, siekiant išvengti klaidinančios nuorodos į pirminį šaltinį, kai pagal nurodytą darbo, medžiagos ar mechanizmo kodą bus informacijos neatitikimas, lyginant su registre įregistruotomis rekomendacijomis bei atspausdinta informacija leidiniuose“.

UAB „Sistela“ auditoriams nurodė ir opiausius skaičiuojamųjų statybos kainų rekomendacijų sistemos trūkumus: „trūksta vieningo statybos informacijos klasifikavimo, jos sisteminimo, platesnio rekomendacijų taikymo reglamentavimo. Registras turėtų apimti visus statybos proceso dalyvius, t. y. jeigu galioja visiems bendras reglamentas STR „Statinio projektavimas“, tai turėtų būti registruojamos ir bendros rekomendacijos dėl skaičiuojamosios kainos ir sąnaudų žiniaraščių. Šiuo metu skaičiuojamosios kainos rekomendacijos melioracijos darbams, kultūros paminklų atstatymo darbams, valstybinės reikšmės kelių tiesimo ir remonto darbams yra rengiamos žinybiniu principu. Nepakankama švietėjiška veikla dėl rekomendacijų taikymo, nepakankama tarpžinybinė koordinacija. Kadangi rekomendacijų rengimas nėra finansuojamas valstybės ir yra laisvanoriškas, todėl daug sukauptos analitinės informacijos lieka nepanaudota. Siekiant sumažinti informacijos platinimo kaštus viešai pateikiama tik dalis aktualiausių ir rinkos dalyviams dominančios informacijos“.

Kadangi skaičiuojamųjų resursų rinkos kainos registruojamos savanoriškai, o jokie teisės aktai ar sutartys neįpareigoja UAB „Sistela“ to daryti, todėl negalima atmesti galimybės, kad kada nors gali neatsirasti juridinių, fizinių asmenų ar mokslo įstaigų, norinčių nustatyta tvarka įregistruoti tokias rekomendacijas. Aplinkos ministerija, paklausta, kaip tokiu atveju būtų planuojamos valstybės lėšos investicijoms į statybą, atsakė, kad „šis klausimas neabejotinai reikalautų atskiro neatidėliotino sprendimo, pavyzdžiui, ekspertų pritraukimo“.

Projektuotojų parengtose sąmatose naudojamų įkainių, o kartu ir pačios suvestinės statybos sąmatos vertės iš esmės negalima patikrinti naudojantis UAB „Sistela“ parengtais įkainiais, nes projektuotojai juos nevaržomai gali keisti. Kadangi projektuotojai prie projektų sąmatų nepateikia savo apskaičiuotų (pakeistų) įkainių pagrindimo, jie nustatyta tvarka neįregistruojami Registre, todėl tokie įkainiai neturėtų būti naudojami skaičiuojant sąmatas. Dėl tokių įkainių taikymo mažėja užsakovo investicijų planavimo tikslumas, o priežiūrą atliekančios institucijos netenka galimybės patikrinti visų skaičiuojamųjų kainų nustatymo pagrįstumą.

1.2. Skaičiuojamosios statybos darbų kainos įtaka viešiesiems pirkimams

Šiuo metu skaičiuojamoji statybos darbų kaina neturi jokios įtakos statybos darbų viešųjų pirkimų rezultatams – ji nustatoma tam, kad statytojas sužinotų apytiksliai objekto statybos kainą, pagal ją tinkamai pasirinktų viešųjų pirkimų būdą ir galėtų apytiksliai planuoti statybai reikalingas skirti lėšas.

Skaičiuojamosios kainos rekomendacijos turi svarbią įtaką statybos kainoms šalyje, nes visų valstybinių užsakymų vertė prieš konkursą apskaičiuojama vadovaujantis šiomis rekomendacijomis, o tai rodo, kad konkrečiam projektui valstybė pasirengusi skirti tam tikrą sumą. Tokiu atveju rangovai, žinodami arba galėdami apskaičiuoti šią sumą (ji neskelbiama konkursų dokumentuose), suinteresuoti pasiūlyti artimą šiai sumai kainą. Intensyvios konkurencijos sąlygomis tai nėra labai aktualu, nes viešųjų pirkimų procedūromis nustatoma rangos kaina tampa artima mažiausiai rinkos kainai. Tai svarbu ūkio šakoms, kuriose konkurencija yra nedidelė, kas didina kartelinių susitarimų riziką. Šiuo atveju skaičiuojamųjų kainų rekomendacijos ir užsakovui priimtinos kainos nustatymas tampa itin aktualūs.

Kadangi rekomenduojamieji įkainiai nustatomi vadovaujantis vidutinėmis realių tiekėjų mažmeninėmis kainomis be nuolaidų, galima teigti, kad šios kainos teoriškai turėtų būti pagrįstos. Realiu įkainių pagrįstumu auditoriams nepavyko įsitikinti, nes nei AM, nei SPSC neturi informacijos apie konkrečių įkainių sudarymą, o UAB „Sistela“ nesutiko pademonstruoti bent vieno įkainio tikrąjį nustatymą. Kadangi UAB „Sistela“ yra privati įmonė, todėl jokių tokio pobūdžio audito veiksmų neturėjome galimybės atlikti.

Kaip nustatėme analizuodami LAKD kelių statybos (rekonstrukcijos) pirkimus, dažnai šioje institucijoje viešųjų pirkimų nugalėtojai siūlė didesnes (vidutiniškai 10 proc.) nei skaičiuojamosios statybos darbų kainas.

Kadangi jokie teisės aktai šiuo metu nereglamentuoja skaičiuojamosios statybos darbų kainos ir viešųjų pirkimų nugalėtojo pasiūlytos kainos sąveikos, manome, kad būtų tikslinga ją nustatyti – perkančiosios organizacijos neturėtų statybos darbų pirkti iš rangovų, kurie siūlo didesnes už skaičiuojamąsias kainas.

Pastebėjimas

Į klausimą, ar viešojo pirkimo metu pasiūlyta mažiausia statybos darbų atlikimo kaina galėtų viršyti skaičiuojamąją, nustatytą vadovaujantis UAB „Sistela“ įkainiais, šios įmonės vadovas atsakė taip: „Kai kuriais atvejais rangovo pasiūlyta kaina gali būti didesnė už skaičiuojamąją, tačiau tokiu atveju rangovas kalkuliacijomis ar kitokiais objektyviais duomenimis turėtų pagrįsti tokias kainas bei jų atsiradimo priežastis. Jeigu atsakingai buvo apskaičiuota statybos skaičiuojamoji kaina, tai didelė tikimybė, kad, atsižvelgiant į individualius statybos kaštus, pasiūlymai bus mažesni, nes akivaizdu, kad rinkoje yra pigesnių rangovų ar tiekėjų“.

Kaip paaiškino UAB „Sistela“ vadovas, pirkti statybos darbus už didesnę nei remiantis naujausiais įkainiais nustatyta skaičiuojamoji statybos darbų kaina galėtų tik lėšų panaudojimo efektyvumu nelabai besidomintys užsakovai. Šią nuomonę, kuriai pritarė ir Aplinkos ministerija, pagrįsti būtų galima tokiais argumentais:

- Įkainiai nustatomi vidutinių mažmeninių rinkos kainų lygiu, be nuolaidų. Tuo tarpu dauguma rangovų turi ne mažesnes kaip 15 - 20 proc. nuolaidas.
- Maksimalūs sąmatų normatyvai rekomenduojami siekiant numatyti visas galimas išlaidas pačiam sudėtingiausiam statybų atvejui, tačiau faktiškai gana retai atsiranda tiek priežasčių, kurios leistų visas šias minimas išlaidas argumentuotai panaudoti. Sąmatose yra daug pozicijų (statybvietės išlaidos – 10 proc. nuo statybos darbų išlaidų, pridėtinės išlaidos – 45 proc. nuo darbininkų darbo užmokesčio, pelnas – 6 proc. nuo tiesioginių ir pridėtinių išlaidų sumos, papildomos išlaidos medžiagoms ir mechanizmams – po 3 proc., kitos išlaidos ir t.t.)², kuriose minimą veiklą rangovai gali padaryti efektyvesnę ir viešųjų pirkimų pasiūlymuose sumažinti kai kuriuos rodiklius nei siūloma skaičiuojamųjų kainų rekomendacijose, pvz. vietoj 10 rekomenduojamų proc. skaičiuoti 9 proc. statybvietės išlaidų, vietoj 6 proc. skaičiuoti 5 proc. pelną ir t. t.

Taigi rangovai turi galimybę apie 20–30 proc. objekto vertės ribose didinti savo veiklos efektyvumą, todėl rangovų pasiūlymai, viršijantys skaičiuojamąją kainą, iš esmės neturėtų būti priimtini užsakovams.

Šiuo metu, vadovaujantis viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais, kiekviena perkančioji organizacija individualiai sprendžia, kokia kaina yra priimtina ar nepriimtina kiekvieno viešojo pirkimo metu. Kaip nustatėme audito metu, LAKD 84 proc. (36 iš 43 nagrinėtų pirkimų) statybos darbų nupirko didesnėmis nei skaičiuojamosios kainomis.

Pastebėjimas

LAKD pastebėjo, kad yra rizika nustatant aiškią ribą priimtinais kainais, nes, tarkime, atmetus visus pasiūlymus, perkančioji organizacija turėtų iš naujo organizuoti viešąjį pirkimą, o tai kelių tiesimo srityje trunka iki pusės metų. Per šį laiką, esant infliacijai, statybos darbai gali būti nuperkti didesne kaina, nei siūlė rangovai pirmojo pirkimo metu.

Šiuo metu skaičiuojamosios statybos darbų kainos neturi įtakos viešųjų pirkimų rezultatams, o perkančiosios organizacijos pačios nustato priimtinas kiekvieno statybos darbų pirkimo kainas. Tai rodo, kad skirtingos perkančiosios organizacijos tuos pačius darbus gali pirkti skirtingomis kainomis, o šios kainos už skaičiuojamąsias gali būti neribotai didesnės.

² Kai kurie iš šių rekomenduojamų ekonominių normatyvų 2009 m. spalio mėnesį keitėsi.

Manome, kad tikslinga teisės aktais nustatyti reikalavimą, draudžiantį institucijoms ir įmonėms, kurioms privaloma laikytis Viešųjų pirkimų įstatymo, pirkti statybos darbus didesnėmis nei skaičiuojamosios kainomis.

Pažymėtina, kad šis pasiūlymas galėtų būti įgyvendintas tik tada, kai kompetetinga valstybės institucija garantuos šių rekomenduojamų įkainių nustatymo teisingumą. Kitu atveju tai gali neturėti teigiamos įtakos statybos darbų viešųjų pirkimų kainoms, nes įkainių nekontroliuojant, jie gali būti nepagrįstai padidinti.

1.3. Skaičiuojamųjų kainų perskaičiavimas prieš pirkimą

Skaičiuojamosios kainos perskaičiavimo būdas nėra reglamentuotas, taip pat nėra atitinkamų rekomendacijų dėl perskaičiavimo procedūros. Sprendimą, koku būdu atlikti skaičiuojamosios kainos patikslinimą, priima perkančioji organizacija.

Audito metu nustatėme, kad perkančiosios organizacijos gana nevienodai perskaičiuoja statybos projektų ekonominę dalį. Vienais atvejais anksčiau parengti projektai prieš pirkimą perskaičiuojami detalai (taikant naujausius UAB „Sistela“ įkainius), kitais atvejais arba sąmatos apskritai neperskaičiuojamos, arba perskaičiuojamos taikant bendruosius infliacijos koeficientus, kuriuos nustato Statistikos departamentas. Pavyzdžiui, LAKD visas anksčiau parengtų kelių tiesimo ir rekonstrukcijos projektų sąmatas perskaičiuoja vadovaudamasi Statistikos departamento apskaičiuotais bendraisiais kainų pokyčio koeficientais.

Kaip informavo UAB „Sistela“, anksčiau parengtos sąmatos tikslinamos tuo metu, kai planuojamas investicijų poreikis ar formuojamas statytojo statybų biudžetas. Prieš rengiant viešąjį pirkimą sąmatą reikėtų perskaičiuoti vadovaujantis tuo metu galiojančiais naujausiais įregistruotais įkainiais. Tiek UAB „Sistela“, tiek Statistikos departamento nustatyti skaičiuojamosios kainos kitimo indeksai yra orientaciniai ir iš esmės atspindi kainų kitimo tendencijas, todėl taikant tokius indeksus sąmatos perskaičiavimui papildomai būtina įvertinti infliacijos (defliacijos) riziką, kuri jau galėjo būti numatyta pirminėje sąmatoje. Be to, reikia atkreipti dėmesį, kad kainų kitimo indeksai yra skirtingi tiek pagal statinių paskirtis, tiek pagal darbų rūšis ar konstrukcijas, tiek pagal atskirus kainos elementus (medžiagos, mechanizmai, darbo užmokestis, ekonominiai rodikliai), todėl jie nėra registruojami kaip rekomendacijos.

Indeksavimo būdu (naudojant bendruosius indeksus tarp skirtingų laikotarpių) tikslinant sąmatą neišvengiamos paklaidos, jeigu nebus įvertinta darbų struktūra, bazinėje sąmatoje numatyta infliacijos rizika ir pan. UAB „Sistela“ rekomenduoja sąmatą indeksavimo būdu tikslinti ne daugiau kaip vieną kartą, kai nėra galimybių atlikti detalaus perskaičiavimo, ar tikslumas nėra būtinas.

Šiuo metu ši problema tiesiogiai viešiesiems pirkimams nėra labai aktuali, nes konkursai leidžia išsiaiškinti rinkos kainas. Skaičiuojamosios kainos reikalingos finansavimui planuoti. Jeigu

projektai neperskaičiuojami aktualiomis kainomis, didėja rizika, kad perkančiajai organizacijai neužteks lėšų apmokėti pagal sutartį arba ji šių lėšų gaus per daug. O tai jau perkančiųjų organizacijų biudžetų planavimo problema.

Tačiau šis klausimas taptų itin aktualus įgyvendinus pasiūlymą neleisti perkančiosioms organizacijoms pirkti didesnėmis už skaičiuojamąsias kainomis. Tokiu atveju perkančiosioms organizacijoms būtų ypač reikalinga žinoti naujausią (realiausią) statybos darbų kainą, nes priešingu atveju kiltų rizika nepagrįstai atmesti kai kuriuos rangovų pasiūlymus.

Turint elektronines UAB „Sistela“ sąmatų laikmenas ir naudojantis šios bendrovės sąmatų skaičiavimo kompiuterine programa, jau parengtos sąmatos įkainių pakeitimas naujesniais yra nesudėtinga operacija, reikalaujanti pakeisti tik įkainių datą. Tačiau būtina sąlyga, kad projektuotojai nebūtų sąmatoje pritaikę individualių normų, medžiagų, mechanizmų nomenklatūros ir kainų pakeitimų, lyginant su įregistruotais.

Siūlytina teisės aktuose nustatyti užsakovams, privalantiems statybos darbus pirkti vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu, prievolę detaliai perskaičiuoti sąmatas vadovaujantis tuo metu galiojančiomis skaičiuojamųjų statybos kainų rekomendacijomis.

Jeigu projektų sąmatos neperskaičiuojamos vadovaujantis naujausiais įkainiais, perkančiajai organizacijai gali neužtekti lėšų sumokėti už perkamus darbus, arba ji konkrečiam projektui lėšų gali skirti per daug. Dėl to vėlesniam laikotarpiui nepagrįstai gali būti nukelti kitų prekių, paslaugų ar darbų pirkimai.

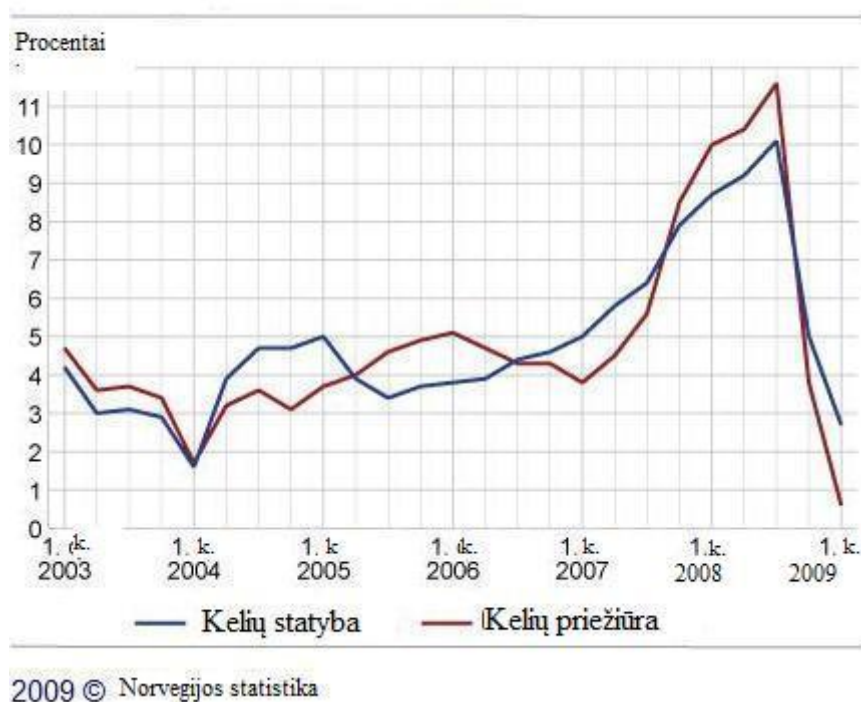
2. Faktinės kelių tiesimo projektų įgyvendinimo išlaidos

Faktinės kelių plėtros projektų įgyvendinimo kainos metai iš metų viršija planuotas arba projektuose nustatytas kainas – tai rodo anksčiau atliktų auditų duomenys³. Tai patvirtino ir statytojo funkcijas atliekantys LAKD vadovai. Kainų didėjimo tendencijas buvo galima matyti ir kitose Europos šalyse: Jungtinės Karalystės kelių statybos sektoriuje faktinės kainos didėjo iki 40 proc., lyginant su planuotomis⁴. Ne mažesnis statistinis kainų augimas kelių statybos srityje buvo fiksuojamas ir Norvegijoje (1 pav.).

³ 2009-05-04 valstybinio audito ataskaita Nr. FA-P7-70-8-28 „Dėl Sanglaudos fondo projekto Nr. 2004/LT/16/C/PT/001 „Transeuropinio transporto tinklo kelių (E85 Lyda–Vilnius, E272 Vilnius–Panevėžys, E272 Panevėžys–Šiauliai, E272 Šiauliai–Palanga) plėtra 2004–2006 metais“; 2009-01-14 valstybinio audito ataskaita Nr. FA-P7-70-4-2 „Dėl Sanglaudos fondo projekto Nr. 2004/LT/16/C/PT/002 „Transeuropinio transporto tinklo kelio E28 Vilnius–Marijampolė plėtra 2004–2006 metais“.

⁴ Full Report: Department for Transport: Estimating and monitoring the costs of building roads in England, 2007-03-09, London, The National Audit Office.

1 pav. Kelių statybos darbų kainų kitimo tendencijos Norvegijoje

Kaip matyti iš 1 pav., 2006 metais prasidėjęs kelių statybos kainų augimas Norvegijoje buvo didžiausias 2008 metais.

Akivaizdu, kad kuo spartesnis yra kainų didėjimas, tuo didesni galimi neatitikimai tarp planuotų ir faktinių kainų. Tačiau ar viskas padaryta siekiant maksimaliai sumažinti šį kainų neatitikimų dydį? Ar turi ir kiek tam turi įtakos subjektyvūs faktoriai (planavimo, pirkimų organizavimo ir kitos klaidos)?

Nuodugnesniam tyrimui buvo pasirinkti 2008 ir 2009 metais perduoti naudoti objektai ir tik tie, kurių vertė ne mažesnė kaip 5 mln. Lt. Perduoti eksploatuoti 43 tokie objektai (1 priedas).

Iš 43 perduotų naudoti objektų tik aštuonių faktinės vertės buvo mažesnės už planuotas – jos sumažėjo vidutiniškai 6 proc. projekto planuotos kainos. Pažymėtina, kad beveik visiems šiems projektams (išskyrus vieną atvejį) įgyvendinti rangovas buvo parenkamas ir projektavimui, ir statybai, o planuojama kaina buvo nustatyta Ekonominiame pagrindime (žr. Sutrumpinimų paaiškinimas).

Iš perduotų eksploatuoti 43 objektų 35-ių faktinės vertės buvo didesnės už planuotas – jos padidėjo vidutiniškai 12 proc.

Faktinių kainų didėjimo, lyginant su planuotomis, tendencijos ir Lietuvoje, ir kitose Europos šalyse, yra panašios.

3. Perkamų statybos objektų skaidymas ir sujungimas

LAKD statybos darbus (kai klojama ar rekonstruojama danga) valstybinės reikšmės keliuose perka ne visame kelyje (net jeigu toks poreikis ir yra), o atskiruose nedideliuose (apie 5 – 30 km) ruožuose. Tai aiškinama avaringiausių ir blogiausios kokybės kelių ruožų atranka ir kuo skubesniu jų atnaujinimu siekiant užtikrinti saugų eismą.

Kelių statybos rinkos specifika yra ypatinga. Kad asfaltbetonis būtų paklotas greitai ir kokybiškai, reikia ne tik kokybiškai paruoštos asfaltbetonio masės, bet ir brangios šios masės paklojimo technikos. Tokią techniką dažniausiai gali naudoti tik didelės kelių tiesimo įmonės.

Nereikėtų pamiršti, kad šiuolaikinė kelių plėtra – tai ne tik kelio sankasos paruošimas, kelio pagrindo įrengimas ar kelio dangos paklojimas, bet ir kompleksas aplinkosaugos priemonių (nuo triukšmą mažinančių paketinių langų įstatymo netoli kelio esančiuose gyvenamuosiuose pastatuose iki pralaidų laukiniams žvėrimis įrengimo), kelių eismo saugumą užtikrinančių priemonių (atitvarų pastatymas, kelio ženklų ir kelio ženklinimo įrengimas ir kt.).

Iš 2008–2009 metais perduotų eksploatuoti 43 objektų, trijuose aplinkosaugos priemonių dalis kiekvieno projekto darbų apimtyje viršijo kelis milijonus litų ir sudarė apie 20 proc. viso projekto darbų vertės (1 priedas).

Išsamiau panagrinėkime vieną iš šių trijų projektų „Kelio A1 Vilnius-Kaunas-Klaipėda ruožo 22,01 – 300,95 km dangos ir kelkraščių stiprinimas, atitvarų skiriamojame juostoje įrengimas, aplinkosauginės priemonės, viadukų rekonstrukcija ir remontas. I etapas“. Skaičiuojamoji projekto įgyvendinimo kaina – 69,7 mln. Lt, faktiška projekto įgyvendinimo kaina – 72,91 mln. Lt.

2 lentelė. Projekto „Kelio A1 Vilnius-Kaunas-Klaipėda ruožo 22,01 – 300,95 km dangos ir kelkraščių stiprinimas, atitvarų skiriamojame juostoje įrengimas, aplinkosauginės priemonės, viadukų rekonstrukcija ir remontas. I etapas“ darbų sudėtis

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Darbu vieta (ruožas), km</i>	<i>Darbu pobūdis</i>	<i>Skaičiuojamoji projekto kaina, mln. Lt</i>	<i>Pastabos</i>
1.	73,99 – 80,73	Dangos ir kelkraščio stiprinimas kairėje kelio pusėje	12,1 mln. Lt	
2.	278,16 km	Požeminė perėja laukiniams gyvūnams	5,2 mln. Lt	
3.	44,87 km	Abromiškių viaduko pakloto pakeitimas dešinėje kelio juostoje		
4.	95,52 km	Viaduko Biruliškių sankryžoje, kairėje kelio juostoje, pakloto pakeitimas		
5.	170,69 km	Žagarės tunelinio viaduko pakloto pakeitimas dešinėje kelio juostoje		
6.	38,05 km	Vievio pėsčiųjų viaduko rekonstravimas		
7.	39,3 – 46,02 km	Dangos ir kelkraščio stiprinimas dešinėje kelio pusėje	11,8 mln. Lt	
8.	22,01 – 24,01 km	Dangos ir kelkraščio stiprinimas dešinėje kelio pusėje	4,4 mln. Lt	
9.	132,14 – 297,36 km	Atitvarų įrengimas skiriamojame juostoje	14,6 mln. Lt;	Užsakovo rezervas 1,3 mln. Lt
10.	244,27 – 295,54 km	Tinklo tvora nuo laukinių gyvūnų	10,3 mln. Lt	Užsakovo rezervas 0,9 mln. Lt

11.	299,28 – 300,95 km	Dangos ir kelkraščio stiprinimas kairėje kelio pusėje	3,0 mln. Lt	
12.	93,98 – 97,6 km	Dangos ir kelkraščio stiprinimas kairėje kelio pusėje	4,0 mln. Lt	
13.	79,36 – 86,66 km 87,14 – 89,0 km	Apšvietimo įrengimas	4,3 mln. Lt	
Iš viso:			69,7 mln. Lt	

2 pav. Transeuropinio tinklo kelias E 65 (Vilnius-Kaunas-Klaipėda). Dangos platinimas ir stiprinimas. I etapas. Objektų išsidėstymo schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kaip matyti iš 2 pav., vykdymas atskirų, savarankiškų darbų, tokių kaip Atitvarų įrengimas skiriamajame juosteje ir Tinklo tvoros įrengimas, nei funkciniu, nei vietos požiūriu nėra susijęs su kitais kelio platinimo ir stiprinimo darbais šiame projekte.

Šio projekto (13 darbų) įgyvendinimo darbams pirkti buvo įvykdytas vienas viešasis pirkimas. Organizuojant konkursą rangovui parinkti buvo nustatyti gana aukšti kvalifikaciniai reikalavimai. Pavyzdžiui, tokie, kaip „vidutinė metinė atliktų statybos ir montavimo darbų apimtis per pastaruosius 3 finansinius metus, arba per laiką nuo rangovo įregistravimo dienos (jei rangovas vykdė veiklą mažiau, nei 3 finansinius metus) turi būti ne mažesnė kaip 55,1 mln. Lt“.

Skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą buvo pateikta tokia informacija: „Visas kiekis ar visa apimtis: pagrindinių darbų apimtys: asfaltbetonio dangos įrengimas – 474 562 kv. m., pagrindo įrengimas iš asfaltbetonio mišinių – 60 142 kv. m, pagrindo įrengimas iš mineralinių medžiagų – 62 325 kv. m, dangos įrengimas iš mineralinių medžiagų – 14 677 kv. m“.

Kaip matyti iš 2 lentelės, šiame projekte yra ir gana didelės darbų apimtys, kurioms vykdyti nereikalingas nei asfaltbetonis, nei brangūs jo klojimo mechanizmai. Tai Atitvarų įrengimas skiriamajame juosteje ir Tinklo tvora nuo laukinių gyvūnų.

Šių objektų darbų pirkimą vykdant atskirai nuo kitų 11 objektų (kurie taip pat dar gali būti skaidomi), neturėtų būti taikomas reikalavimas rangovams turėti brangius asfaltbetonio klotuvus ar

gamybos įmones. Nepagrįstas būtų ir 55,1 mln. Lt metinės darbų apimties reikalavimas. Rangovų, kurie gali tvirti aptvarus nuo laukinių gyvūnų ar įrengti skiriamosios juostos atitvėrimus, yra gerokai daugiau, nei tų, kurie gali kloti asfaltą, taigi rangovų konkurencija būtų didesnė ir tikėtina, kad šių darbų kaina sumažėtų.

Pažymėtina, kad viešojo pirkimo metu šiam projektui įgyvendinti buvo gautas tik vienas pasiūlymas, kurio kaina 8 proc. viršijo skaičiuojamąją kainą.

Numatomo viešojo pirkimo vertės skaičiavimo metodikos⁵ 29 punkte nustatyta, kad „skirtingose vietose, tuo pat metu ir pagal savarankiškus projektus vykdomi darbai gali būti savarankiškais objektais, pavyzdžiui, tiesiant ilgą kelio atkarpą, taisant kelius skirtingose vietose, jeigu jie gali savarankiškai atlikti ekonominę ar techninę funkciją. Tokiu atveju kiekvieno savarankiško projekto vertė ir yra pirkimo vertė“.

Kaip informavo VPT, dažnai ir kitos perkančiosios organizacijos nesusijusius tarpusavyje darbus (pvz.: skirtingus statinius, skirtingas remontuotinas gatves) vengia skaidyti į atskiras pirkimo objekto dalis, kurioms būtų sudaromos atskiros pirkimo sutartys. Neskaidant skirtingų darbų pirkimo objekto į atskiras dalis neužtikrinamas pagrindinis viešųjų pirkimų tikslas – taupus ir ekonomišką lėšų naudojimą. Be to, darbų kainos skaičiuojamos pagal lokalines sąmatas, kurios stambiųjų pirkimų atveju yra labai didelės, su daug reikalingų užpildymo laukelių, todėl, dėl techninės klaidos pigesnis pasiūlymas yra atmetamas. Tarkime, jeigu perkančioji organizacija sujungia į vieną pirkimą kelis objektus, pavyzdžiui, darželį ir mokyklą, tai tiekėjui padarius klaidą skaičiuojant darželio sąmatą perkančioji organizacija turės atmesti visą pasiūlymą – ir darželio, ir mokyklos statybai. Jeigu perkančioji organizacija būtų vykdžiusi atskirus pirkimus, tai tektų atmesti tik pasiūlymą darželiui statyti.

Kaip matyti iš 2 lentelės, LAKD ne tik neskaido kelio komplekso į savarankiškas ekonomines ar technines funkcijas atliekančius atskirus pirkimo objektus, bet kartais į vieną viešąjį pirkimą sujungia darbus atskiruose kelių ruožuose, nutolusiuose vienas nuo kito net iki 275 km. Taigi nestebina, kad konkurso metu tebuvo pateiktas vienintelis pasiūlymas visiems 13-ai darbų atlikti, nes sujungti į vieną pirkimą šie darbai ir gerokai nutolę kelių ruožai tapo neįgyvendinami smulkioms ir vidutinėms statybos įmonėms, nes subranga buvo ribojama iki 20 proc. projekto vertės.

Projektų stabinimas sujungiant darbus savarankiškuose ekonomines ir(ar) technines funkcijas atliekančiuose objektuose bei ruožuose, kurie gerokai nutolę vienas nuo kito, užkerta kelią smulkiems ir vidutiniams užsienio ir Lietuvos rangovams teikti pasiūlymus tokiuose pirkimuose. Atsisakius tokios praktikos, padidėtų statybos darbų pasiūla, o tai

⁵ Patvirtinta 2003-02-26 Viešųjų pirkimų tarnybos prie LR Vyriausybės direktoriaus įsakymu Nr. 1S-26.

sudarytų sąlygas mažėti rangos kainoms ir taip padidinti LAKD viešųjų pirkimų ekonomiškumą.

4. Užsakovo rezervas ir papildomi susitarimai

Užsakovo rezervas skirtas projekte nenumatytiems, tačiau būtiniams statiniui pastatyti, darbams finansuoti pagal papildomai pagrįstus apskaičiavimus⁶. Šiuo metu teisės aktai nereglamentuoja jo dydžio nustatymo. UAB „Sistela“ rekomenduoja šiuos užsakovo rezervo dydžius (nuo objekto skaičiuojamosios vertės):

- iki 5 proc., kai statybos trukmė iki vienerių metų;
- iki 10 proc., kai statybos trukmė ilgesnė kaip vieneri metai, taip pat statiniams remontuoti, rekonstruoti nepriklausomai nuo statybos trukmės;
- iki 15 proc., kai statinio skaičiuojamoji kaina nustatoma pagal sustambintus rodiklius.

Užsakovo rezervo suma dažniausiai įtraukiama į sutartinę kainą, kaip jos sudėtinė dalis. Tiek statytojas, planuodamas lėšų poreikį, numato normatyviniais dokumentais reglamentuotą tam tikrą tikėtiną nenumatytų projekto darbų kiekio atsiradimą, taip ir sutartyse, kur rangovas įsipareigoja projektavimo ir rangos darbus atlikti kartu, vadovaujamas tuo pačiu principu ir tikėtina nenumatytų darbų apimtis numatoma.

Išnagrinėjus 4-ių nenumatytų darbų atsiradimo priežastis (žr. pavyzdį), matyti, kad jos dažniausiai atsiranda dėl projektuotojo (kartu ir projekto ekspertizės vykdytojo) klaidų. Papildomų nenumatytų darbų atsiradimo faktai fiksuojami komisijos, sudarytos iš statytojo, projektuotojo, techninės priežiūros vykdytojo ir rangovo atstovų, sudarytu aktu. Akte nurodomas atliekant darbus išaiškėjęs projekte nenumatytų (arba be reikalo per daug numatytų) darbų kiekis, kaina ir finansavimo iš užsakovo rezervo lėšų pasiūlymas, kuris paprastai visada tvirtinamas statytojo vadovo.

Pavyzdys

Valstybinės reikšmės magistralinio kelio A3 Vilnius–Minskas ruožo tarp 14,2 - 16,2 km rekonstrukcijos projekte (darbus vykdė objekto projektavimo ir statybos konkursą laimėjęs rangovas), vykdant žemės kasimo darbus, atsivėrė lietaus kanalizacijos dalis, pro kurią lyjant lietaus tekėjo stipri vandens srovė. Padėčiai ištaisyti reikėjo atlikti darbų už 52 348 Lt. Šiems darbams atlikti buvo panaudotos užsakovo rezervo lėšos.

Tame pačiame ruože vykdant darbus buvo pastebėta, kad gerokai pasikeitė buvusio kelio geometriniai parametrai, kelio ženklai, atitvarai ir t. t., todėl būtina atlikti rekonstruoti kelio ruožo išpildomąją geodezinę nuotrauką, kurioje būtų užfiksuoti visi minėti pokyčiai. Tam buvo sutarta panaudoti 7936 Lt užsakovo rezervo lėšų.

Reikia pažymėti, kad dėl panašaus pobūdžio priežasties buvo atsisakyta neorganinio šlaitų tvirtinimo darbų naudojant demblius, o šlaitus sutvirtinti 10 cm storio augalinio grunto sluoksniu ir pasėjant žolę. Taip buvo sutaupyta 10 098 Lt.

⁶ Aplinkos ministerijos 2005-08-02 informacinis pranešimas „Apie statinių skaičiuojamųjų kainų nustatymą“.

Ir paskutinis atvejis šiame projekte – išilginių ir skersinių prijungimų asfaltbetonio viršutinio sluoksnio siūlių (2312 m) sujungimui naudojant mastiką Bornit-Nahtflex. Tam iš užsakovo rezervo lėšų nuspręsta panaudoti 14 427 Lt.

Panašūs papildomi darbai aptikti ir kituose (Transeuropinio transporto tinklo kelių E85 Vilnius–Lyda ir E 272 Vilnius–Panevėžys–Šiauliai–Palanga plėtra) objektuose.

Visi pavyzdyje minėti užsakovo rezervo lėšomis finansuojami darbai galėjo būti įvertinti projektuotojo atitinkamose projekto dalyse arba jų išvengta rangovui tinkamai atliekant savo funkcijas (vykdant kasimo darbus nustatyta tvarka iškviešti atstovus tų organizacijų, kurių tinklų zonosose kasama). Kai kurie iš šių darbų galėjo būti pastebėti ir pataisyti projekto ekspertizės vykdytojų. Tačiau to nebuvo padaryta, o vykdant projektą išryškėję trūkumai buvo pašalinti netinkamai naudojant užsakovo rezervo lėšas.

Pažymėtina, kad komisijos aktuose nėra informacijos apie papildomų darbų (nenumatytų darbų požymių čia beveik nėra) atsiradimo priežastis ir subjektus, nepilnai atlikusius savo darbą arba netinkamai juos atlikusius.

Pastebėjimas

Kalbantis su vadovais, tvirtinusiai lietaus kanalizacijos atsivėrimo pasekmių pašalinimo vertės nustatymo aktą, paaiškėjo, kad lietaus kanalizacijos tinklas savavališkai nutiestas įmonės, įsikūrusios netoli nuo vykdytų darbų vietos, todėl nebuvo atitinkamai pažymėtas projektuose. Tačiau LAKD niekam pretenzijų nepateikė ir nesiėmė veiksmų, būtinų nustačius savavališkos statybos faktą.

Informacija apie projekto vykdytojų klaidas nekaupinama, organizuojant kitus konkursus ja nesinaudojama. Tai matyti iš LAKD generalinio direktoriaus 2009 m. gegužės 27 d. įsakymu Nr. V-142 patvirtintos „Tiekėjų kvalifikacijos kriterijų nustatymo tvarkos aprašo“, kuriame tiekėjų padarytos klaidos ankstesniuose projektuose nėra vertinamos pretenduojant jiems laimėti naują užsakymą.

Tačiau Tarybos direktyvos 2004/18/EB (2004-03-31) „Dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“ II dalies VII skyriaus 45 straipsnio 2 dalies d punkte numatyta, kad „ūkio subjektas gali būti pašalintas iš dalyvavimo pirkime, jei jis pripažintas kaltu dėl rimto profesinio nusižengimo, kuris yra įrodytas bet kokiomis priemonėmis, kurias perkančioji organizacija gali pateikti“.

Pastebėjimas

Pažymėtina, kad audito metu informacija apie dažnai nekokybiškai darbus atliekantį rangovą LAKD buvo sukaupta ir išsiųsta Aplinkos ministerijai.

Audito metu Aplinkos ministerija pateikė pasiūlymą neįtraukti užsakovo rezervo į viešųjų pirkimų dokumentus ir sutartis. Ministerijos nuomone, atlikus viešąjį pirkimą užsakovo rezervas neturėtų tapti statytojo išipareigojimu rangovui. Šis išipareigojimas turėtų atsirasti tik nenumatytų

darbų atveju, o visi klausimai dėl nenumatytų darbų būtinumo ir jų finansavimo turėtų būti sprendžiami tik parengiant papildomus susitarimus prie rangos sutarties.

Galima pritarti tokiam siūlymui, nes kaip matome iš LAKD vykdomų pirkimų, ne visada užsakovo rezervas naudojamas tik nenumatytiems darbams apmokėti.

Užsakovo rezervas gali būti įtraukiamas į skaičiuojamąją ar tiekėjo pasiūlytą kainą tik tam tikrais atvejais ir tik statybos darbų vykdymo laikotarpiu, kai atsiranda rezervo panaudojimo būtinybė nenumatytiems darbams vykdyti, kurių nebuvo galima iš anksto numatyti. Kadangi LAKD skaičiuojamojoje darbų kainoje numatytas rezervas (pagal nagrinėtus pavyzdžius) daugeliu atvejų buvo didžiąja dalimi panaudotas skirtumui tarp rangovo pasiūlytos (didesnės) ir skaičiuojamosios kainos, projekto vykdytojų neįvertintų darbų apimčių ir klaidų ištaisymui apmokėti, galima konstatuoti, kad jis buvo naudojamas ne pagal paskirtį, t.y. ne užsakovo rezervui numatytiems funkcijoms vykdyti.

Iš 43 didelės vertės valstybinės reikšmės kelių tiesimo objektų, perduotų eksploatuoti 2008 m. ir 2009 m. pirmajame pusmetyje, tik vienam nebeužteko užsakovo rezervo lėšų ir reikėjo sudaryti papildomą susitarimą (1 priedas).

Projekto „Transeuropinio tinklo kelio E67 (Via Baltica) plėtra. Dangos stiprinimo užbaigimas ir Marvelės sankryžos rekonstrukcija“ rengimo ir rangos sutarties sudarymo metu netoli Marvelės sankryžos esantis žirgynas beveik nebevykdė veiklos ir kitoje sankryžos pusėje esantis vasaros maniežas buvo beveik nebenaudojamas. Tačiau 2008 m. balandžio mėnesį, kai kelio tiesimo darbai pagal sutartį jau buvo pradėti, Kauno miesto savivaldybės administracija kreipėsi į LAKD, prašydama spręsti saugaus eismo vis judresne tampančia Marvelės sankryža, klausimą.

Pastabų ar reikalavimų dėl saugaus eismo užtikrinimo nebuvo nei projektavimo sąlygų sąvade, nei derinant projektą savivaldybės nuolatinėje projektų derinimo komisijoje. Šio projekto pakeitimo įgyvendinimas buvo finansuojamas ne ES paramos, kaip pagrindiniai darbai, o Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšomis ir kainavo 0,95 mln. Lt., arba apie 5 proc. daugiau, nei LAKD buvo planavusi. Pagrindinių projekto darbų kaina buvo tik 2 proc. didesnė už planuotą. LAKD pretenzijų dėl to savivaldybei nepateikė.

Papildomų lėšų projektui įgyvendinti poreikis atsirado ir papildomas susitarimas buvo sudarytas dėl savivaldybės darbuotojų neatidumo. Tačiau adekvačių veiksmų, kad to nebūtų ateityje, LAKD nesiėmė.

5. Viešųjų pirkimų priežiūra

Viešųjų pirkimų tarnyba – viešųjų pirkimų politiką įgyvendinanti ir prižiūrinti, kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų, Lietuvos

Respublikos Vyriausybės įstaiga⁷. Be kitų Viešųjų pirkimų įstatymo 8 straipsnyje nustatytų VPT funkcijų, numatytos ir šios:

- „kontroliuoti, kaip atliekant pirkimus laikomasi Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų reikalavimų, vykdyti šių teisės aktų pažeidimų prevenciją“;
- „rinkti, kaupti ir analizuoti informaciją apie numatomus ir atliekamus pirkimus, sudarytas pirkimų sutartis ir sutarčių įvykdymo rezultatus, taip pat nustatytus viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimus, jų pobūdį ir su jais susijusius sprendimus bei bausmes“;
- „analizuoti ir vertinti pirkimų sistemą, rengti pasiūlymus, kaip ją tobulinti“.

Audito metu nustatyta, kad VPT, vykdydama viešųjų pirkimų priežiūrą, daugiausia dėmesio skiria pirkimų vertinimui teisėtumo požiūriu, t. y. ar pirkimų dokumentai ir procedūros atitinka reikalavimus, nurodytus Viešųjų pirkimų įstatyme ir su jo įgyvendinimu susijusiuose teisės aktuose. Kaip mus informavo VPT vadovas, ši institucija visą dėmesį skiria kontrolei nuo pirkimo paskelbimo iki sutarties pasirašymo.

Nors Viešųjų pirkimų įstatymu VPT pavesta analizuoti ir vertinti visą pirkimų sistemą, tačiau, pavyzdžiui, kontroliuodama statybos darbų viešuosius pirkimus, ši tarnyba neprašo iš perkančiųjų organizacijų informacijos apie skaičiuojamąsias planuojamų pirkti objektų kainas, neanalizuoja ir faktinių statybos projektų įgyvendinimo kaštų ir t. t. Nenorime ginčytis dėl viešųjų pirkimų sistemos sampratos pagal Viešųjų pirkimų įstatymą, tačiau pagrįstai kyla klausimas: kokia institucija šiuo metu Lietuvoje vykdo nuolatinę viešųjų pirkimų sistemos – nuo sumanymo pirkti iki sutarties įvykdymo, apmokėjimo, pagaliau garantinių įsipareigojimų vykdymo, monitoringą? Turime konstatuoti, kad tikroji sisteminė viešųjų pirkimų priežiūra mūsų šalyje šiuo metu nėra vykdoma.

Tada pagrįstai kyla kitas klausimas: ar gali visos viešųjų pirkimų sistemos „nematantios“ institucijos teikti labai gerus pasiūlymus jai tobulinti? Vargu. Mūsų nuomone, būtina žinoti visas pirkimų ištakas ir galutinius rezultatus.

Ūkio ministerija taip pat pripažįsta, kad sisteminė viešųjų pirkimų kontrolė turėtų būti efektyvesnė. Ši institucija yra parengusi Viešųjų pirkimų strategijos projektą, kuris šiuo metu yra derinimo stadijoje. Šioje strategijoje numatyta stiprinti prevencinę viešųjų pirkimų kontrolę, į kurią ir bus siekiama vis labiau orientuoti VPT veiklą.

Pastebėjimas

Lietuvos automobilių kelių direkcija vieno viešojo pirkimo metu gavo pasiūlymą, kuris buvo nesunumeruotas ir paskutinio lapo antroje pusėje nebuvo užrašytas bendras pasiūlymo lapų skaičius, kaip reikalavo pirkimo dokumentai. Vokų atplėšimo procedūroje nedalyvavo šio tiekėjo atstovai, todėl viešojo pirkimo komisija neturėjo galimybės pasiūlyti pastariesiems

⁷ Nuo 2010 m. sausio 1 d. – įstaiga prie LR ūkio ministerijos.

patikslinti savo pasiūlymą, kad jis atitiktų konkurso sąlygas. Kaip vėliau paaiškėjo, paskutinio lapo ne antroje, o pirmoje pusėje buvo užrašytas bendras pasiūlymo lapų skaičius, kuris atitiko pasiūlyme esančių lapų kiekį. LAKD viso pasiūlymo kopiją nusiuntė VPT ir prašė patarti, ar viešojo pirkimo komisija turėtų atmesti šį pasiūlymą, ar turėtų nagrinėti toliau. VPT vienareikšmiškai pasiūlė pasiūlymą atmesti dėl formalaus pirkimo dokumentų reikalavimų nesilaikymo.

Reikia pripažinti, kad Viešųjų pirkimų įstatyme nenumatyta neatitikimus pirkimo dokumentų reikalavimams skirstyti į mažareikšmius ir nemažareikšmius, todėl pasiūlymas, neatitinkantis šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, turėjo būti atmestas.

Toks viešųjų pirkimų reglamentavimas Lietuvos Respublikos teisės aktuose ir analogiška VPT nuomonė nulėmė tiekėjo pasiūlymo atmetimą, nors šiuo atveju formalūs pažeidimai esminių padarinių negalėjo turėti.

Pastebėjimas

Kaip Valstybės kontrolę informavo Ūkio ministerija, „Europos Komisija labai siaurai aiškina „(ne)tinkamo“ pasiūlymo sąvoką. Pasiūlymas yra netinkamas tik tada, kai pasiūlymo dalykas visiškai neatitinka perkančiosios organizacijos nustatyto tikslo ir pasiūlymu nebūtų patenkinti perkančiosios organizacijos poreikiai. Europos Komisijos manymu, pasiūlymai atmesti dėl to, kad neatitiko pirkimo dokumentuose nustatytų formalių pasiūlymų pateikimo reikalavimų, kvalifikacinių ar techninių reikalavimų, ar pasiūlymai, atmesti dėl pasiūlytos neįprastai mažos ar per didelės kainos laikytini netvarkingais ar nepriimtinais. Tačiau tokie pasiūlymai laikomi tinkamais, jeigu siūlomas pirkimo objektas atitiko perkančiosios organizacijos nustatytą tikslą. Europos Komisijos aiškinimu, „netinkamu“ pasiūlymas galėtų būti laikomas, pavyzdžiui, tada, kai perkančioji organizacija kaip perkamą objektą nurodė automobilius, o dalyvis pasiūlė vaisius“.

Manome, kad Lietuvos teisės aktuose nustatyti įvairūs reikalavimai viešiesiems pirkimams neturėtų užgošti pagrindinio perkančiųjų organizacijų tikslo – už kuo mažesnę kainą nusipirkti reikiamos kokybės prekių, paslaugų ar darbų. Tiekėjų pasiūlymų atmetimas dėl formalių reikalavimų neatitikimo užkerta kelią pirkti lanksčiai ir mažesnėmis kainomis.

Vykdomus viešuosius pirkimus VPT vertina daugiausia teisėtumo požiūriu, t. y. jų atitiktį Viešųjų pirkimų įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nuostatomis. Kadangi teisės aktai reglamentuoja tik pirkimo etapus nuo pirkimo paskelbimo iki sutarties sudarymo, todėl kiti etapai, kaip pavyzdžiui, skaičiuojamųjų statybos darbų kainų nustatymas, sutarties įvykdymo atitiktis viešojo pirkimo (konkurso) rezultatams ir kiti klausimai lieka nekontroliuojami. Kadangi VPT nevertina pirkimų ištakų ir galutinių rezultatų, tai gali kliudyti viešuosius pirkimus daryti labiau taupius ir ekonomiškus, o tai tiesiogiai daro įtaką valstybės finansams.

Tiek LR teisės aktuose nustatytas formalus viešųjų pirkimų reikalavimų traktavimas, tiek ir analogiškas VPT požiūris šiuo klausimu neleidžia perkančiosioms organizacijoms

vykdant pirkimus labiau orientuotis į perkamą objektą ir kainą, o ne į formalių pirkimų reikalavimų atitikimą.

6. Kvalifaciniai reikalavimai tiekėjams

Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti sutartį. Tam ji turi teisę pirkimo dokumentuose nustatyti minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2003 m. spalio 20 d. įsakymu Nr. 1S-100 patvirtintos Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo metodinės rekomendacijos siūlo, kaip tinkamai nustatyti minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus, būtinus siekiant išsiaiškinti, ar tiekėjas yra pajėgus įvykdyti sutartį. Nors šios rekomendacijos dažnai nėra privalomos, LAKD jas dažnai naudoja jau kaip pirkimo dokumentų reikalavimus, privalomus tiekėjams (rangovams).

Pastebėjimas

Aplinkos ministerija nedalyvavo rengiant minimalių kvalifikacinių reikalavimų rekomendacijas rangovams.

VPT pažymėjo, kad Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo metodinės rekomendacijos buvo nuolat tobulinamos ir derinamos tiek su verslo atstovais (Lietuvos statybininkų asociacija), tiek su valstybės institucijomis (Ūkio ministerija). Minėti reikalavimai nustatyti konsensuso būdu.

Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo metodinės rekomendacijos nustato, kad „perkančioji organizacija negali kelti tokių kvalifikacijos reikalavimų, kurie dirbtinai ribotų galimą konkurenciją. Kvalifikacijos reikalavimai turi būti minimalūs, pagrįsti ir proporcingi pirkimo sąlygoms, tikslūs ir aiškūs“. Kadangi tai yra tik rekomendacijos (neprivalomos), todėl vėlgi minimalių kvalifikacinių reikalavimų pasirinkimo laisvė ir atsakomybė už juos tenka perkančiajai organizacijai.

Audito metu nustatyta, kad LAKD daugumoje viešųjų darbų pirkimų taikė kvalifikacinių reikalavimą rangovams, reikalaujantį generalinį rangovą atlikti ne mažiau 70-80 proc. statybos darbų savo pajėgomis. Taip perkančioji organizacija darbų pirkimuose riboja subrangos mastą.

Pastebėjimas

Nuo 2009 m. liepos 31 d. LAKD pirkimo dokumentuose nereikalauja rangovų 70-80 proc. darbų atlikti savo jėgomis, t. y. be subrangovų pagalbos.

Tarybos direktyvos 2004/18/EB (2004-03-31) „Dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“ II dalies VII skyriaus 48 straipsnio 2 dalies i punkte numatyta, kad „rangovo techninį pajėgumą gali įrodyti ir jo nurodymas apie sutarties dalį, kurią paslaugų teikėjas galimai ketina perduoti vykdyti pagal subrangos sutartį“. 25 straipsnyje taip pat nurodoma, kad perkančioji organizacija gali prašyti rangovo „nurodyti sutarties dalį, kurią jis ketina subrangos sutartimi pavesti įvykdyti tretiesiems asmenims, ir numatomus subrangovus“. Taigi

direktyvoje numatoma tik perkančiosios organizacijos teisė reikalauti informacijos apie galimus subrangovus, todėl manome, kad riboti subrangos mastą perkant darbus nedera.

Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 3 dalis analogiškai numato, kad tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, neatsižvelgiant į tai, kokio teisinio pobūdžio jo ryšiai su pastaraisiais. Rangos masto ribojimas šiame įstatyme nenumatytas.

Subrangos ribojimas galėtų būti taikomas tik išimtiniais pagrįstais atvejais, atsižvelgiant į konkretaus pirkimo aplinkybes, todėl rekomenduotina pirkimo dokumentuose tokio reikalavimo nenurodyti, nes jis riboja smulkių ir vidutinių įmonių dalyvavimą pirkimuose.

Tiek Viešųjų pirkimų įstatyme, tiek ir Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo metodinėse rekomendacijose nurodoma, kad „jeigu bent vieno kvalifikacinio kriterijaus reikšmė yra mažesnė už nustatytą pirkimo dokumentuose, laikoma, kad tiekėjai neatitinka keltų kvalifikacijos reikalavimų“.

Manome, kad toks reglamentavimas yra per griežtas, neatitinkantis perkančiosios organizacijos pagrindinio tikslo – kuo pigiau nusipirkti tinkamos kokybės prekes, paslaugas ar darbus, nes tokiu atveju potencialus tiekėjas, pasiūlęs mažiausią kainą, tačiau šiek tiek neatitinkantis vieno kriterijaus, turi būti pašalintas iš pirkimo.

Manome, kad lankstesnis (ne griežtai formalus) perkančiųjų organizacijų minimalių kvalifikacinių kriterijų taikymas sudarytų sąlygas konkuruoti įvairesnio lygio tiekėjams, o perkančiajai organizacijai – pasirinkti gal šiek tiek žemesnės kvalifikacijos, tačiau galbūt gerokai pigesnę tiekėją. Tai galėtų sąlygoti ekonomišką valstybės piniginių resursų panaudojimą.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Skaičiuojamųjų kainų rengimo rekomendacijų sudarymo nekontroliuoja nei Aplinkos ministerija, nei VĮ Statybos produktų sertifikavimo centras (išskyrus rekomendacijų tiekėjo kvalifikacijos), todėl nė viena nešališka institucija negali garantuoti, kad šie įkainiai nustatyti teisingai. Taigi visos valstybinės, savivaldybių ir kitos lėšos statybos darbams planuojamos vadovaujantis nepatikrintais įkainiais. (1.1. skyrius, 7 psl.)

2. Projektuotojų parengtose sąmatose naudojamų įkainių, o kartu ir pačios suvestinės statybos sąmatos vertės iš esmės negalima patikrinti naudojantis UAB „Sistela“ parengtais įkainiais, nes projektuotojai šiuos įkainius gali keisti nevaržomai. Kyla rizika, kad taip nustatytos projektų skaičiuojamosios kainos neatitinka vidutinių rinkos kainų. Dėl to mažėja užsakovo investicijų planavimo tikslumas, o priežiūrą atliekančios institucijos netenka galimybės patikrinti visų skaičiuojamųjų kainų nustatymo pagrįstumą. (1.1. skyrius, 7 psl.)

3. Šiuo metu skaičiuojamosios statybos darbų kainos neturi įtakos viešųjų pirkimų rezultatams, todėl perkančiosios organizacijos pačios nustato priimtinas kiekvieno statybos darbų pirkimo kainas. Tai rodo, kad skirtingos perkančiosios organizacijos tuos pačius darbus gali pirkti skirtingomis kainomis, o šios kainos už skaičiuojamąsias gali būti neribotai didesnės. (1.2. skyrius, 10 psl.)

4. Ne visada projektų sąmatos perskaičiuojamos vadovaujantis naujausiais įkainiais, todėl tokiu atveju kyla rizika, kad perkančiajai organizacijai gali neužtekti lėšų sumokėti už perkamus darbus, arba ji konkrečiam projektui lėšų gali skirti per daug. Dėl to vėlesniam laikotarpiui nepagrįstai gali būti nukelti kitų prekių, paslaugų ar darbų pirkimai. Tikslus skaičiuojamųjų kainų perskaičiavimas taptų itin aktualus įgyvendinus pasiūlymą drausti perkančiosioms organizacijoms pirkti didesnėmis už skaičiuojamąsias kainomis. Tokiu atveju perkančiosioms organizacijoms būtų ypač reikalinga žinoti naujausią (realiausią) statybos darbų kainą, nes priešingu atveju kiltų rizika nepagrįstai atmesti kai kuriuos rangovų pasiūlymus. (1.3. skyrius, 12 psl.)

5. Projektų stambinimas sujungiant darbus savarankiškuose ekonomines ir(ar) technines funkcijas atliekančiuose objektuose bei ruožuose, kurie gerokai nutolę vienas nuo kito, užkerta kelią smulkiems ir vidutiniams užsienio šalių ir Lietuvos rangovams teikti pasiūlymus tokiuose pirkimuose. Atsisakius tokios praktikos, padidėtų statybos darbų pasiūla, o tai sudarytų sąlygas mažėti rangos kainoms ir taip padidinti LAKD viešųjų pirkimų ekonomiškumą. (3. skyrius, 15 psl.)

6. Kadangi užsakovo rezervo lėšos gali būti naudojamos tik projekte nenumatytiems, tačiau būtiniems atlikti, darbams apmokėti, o viešojo pirkimo metu šie darbai nėra žinomi, todėl netikslinga užsakovo rezervo lėšas įtaukti tiek į tiekėjų pasiūlymų, tiek ir į pirkimo sutarties kainą (4. skyrius, 18 psl.)

7. Vykdomus viešuosius pirkimus VPT vertina daugiausia teisėtumo požiūriu, t. y. jų atitiktį Viešųjų pirkimų įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nuostatomis. Kadangi teisės aktai reglamentuoja tik pirkimo etapus nuo pirkimo paskelbimo iki sutarties sudarymo, todėl kiti etapai, kaip, pavyzdžiui, skaičiuojamųjų statybos darbų kainų nustatymas, sutarties įvykdymo atitiktis viešojo pirkimo (konkurso) rezultatams ir kiti klausimai lieka nekontroliuojami. Kyla rizika, kad VPT tinkamai neįvertina visų pirkimų ištakų ir galutinių rezultatų, o tai gali kliudyti viešuosius pirkimus daryti labiau taupius ir ekonomiškus, kas tiesiogiai daro įtaką valstybės finansams. (5. skyrius, 20 psl.)

8. LAKD visų viešųjų pirkimų dokumentuose riboja subrangos mastą, kas neleido pirkimuose dalyvauti smulkioms ir vidutinėms statybos įmonėms. (6. skyrius, 23 psl.)

Rekomendacijos

LR Vyriausybei

1. Teisės aktais nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms statybos darbus pirkti ne didesne nei skaičiuojamoji kaina ir projektų sąmatas visada perskaičiuoti vadovaujantis tuo metu galiojančiomis skaičiuojamųjų statybos kainų rekomendacijomis. (3 ir 4 išvados)

Ūkio ministerijai

2. Inicijuoti priėmimą teisės aktų, užtikrinančių viešųjų pirkimų sistemę, t. y. nuo sumanymo pirkti iki sutarties, apmokėjimo, garantinių įsipareigojimų įvykdymo, stebėseną ir kontrolę. (7 išvada)

Aplinkos ministerijai

1. Užtikrinti registruojamų skaičiuojamųjų statybos darbų kainų rekomendacijų pagrįstumą. (1 išvada)

2. Teisės aktais reglamentuoti rekomenduojamų statybos darbų kainų klasifikavimą, standartizavimą, kad to paties darbo rekomendacinės ir projektuotojų nustatomos kainos nebūtų skirtingų reikšmių. (2 išvada)

Viešųjų pirkimų tarnybai prie LR Vyriausybės

3. Teisės aktais nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms sudaryti galimybę tiekėjui pateikti pasiūlymą kiekvienam iš perkamų savarankišką ekonominę ar techninę funkciją atliekančių objektų atskirai. (5 išvada)

4. Teisės aktais reglamentuoti, kad perkant darbus užsakovo rezervo suma nebūtų įtraukiama į rangos sutarties kainą. (6 išvada)

5. Reglamentuoti tiekėjų kvalifikacijos patikrinimą taip, kad perkančiosios organizacijos negalėtų dirbtinai riboti konkurencijos nustatydamos apribojimus subrangos mastui. (8 išvada)

2-ojo audito departamento direktorė

Zita Valatkienė

Vyriausiasis valstybinis auditorius

Remigijus Bieliauskas

Valstybinio audito ataskaita pateikta:

- Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui,
- Lietuvos Respublikos Vyriausybei,
- Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai,
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai,
- Viešųjų pirkimų tarnybai prie LR Vyriausybės,
- Lietuvos automobilių kelių direkcijai prie Susisiekimo ministerijos.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
 „Lietuvos automobilių kelių direkcijos
 statybos darbų pirkimai“
 1 priedas

LAKD 2008-2009 m. baigtų įgyvendinti kelių plėtros projektų planuotų ir faktinių kainų palyginimas

Eil. Nr.	Objekto pavadinimas	Rangovas	Prižiūrinti valstybės įmonė	Faktiška rangos darbų kaina, Lt	Projektavimo ir kito išlaidos, Lt			Bendra faktiška projekto įgyvendinimo kaina, Lt	Skaičiuojamoji (planuojama) projekto įgyvendinimo kaina, Lt	Planuotos ir faktiškai apmokėtos projektų įgyvendinimo kainų skirtumas, Lt (10-9)
					Projek- tavimas	Tech. prižiūra	Kitos išlaidos			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Kelias E262 Kaunas-Zarasai-Daugpilis, ruožas 5,97-12,25 km-apšvietimo įrengimas, 35,95-36,85 km-dangos stiprinimas ir paviršinių nuotekų sistema 36,40 km, ruožas 36,85-47,88 km-dangos platinimas, tinklo tvora ir metaliniai atitvarai	„Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	35.749.984	1.023.650	8.402	607.760	36.366.146	39.627.200	3.261.054
2.	Kelias Nr.144 Jonava-Kėdainiai-Šeduva, ruožai 42,90-44,53 km, 47,47-50,17 km, 53,40-56,05 km-dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-819)	„Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	6.097.650			1.867	6.099.517	10.000.000	3.900.483
3.	Kelio Nr.122 Daugpilis-Rokiškis-Panevėžys ruožo 101,30–106,15 km dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-958)	UAB „Panevėžio keliai“	„Panevėžio RK“	8.302.257		81.263		8.383.520	10.000.000	1.616.480

4.	Kelias A18 Šiaulių aplinkkelis, ruožas 0,06-7,98 km – dangos stiprinimas (sut. Nr.S-1094)	UAB „Šiaulių plentas“	„Šiaulių RK“	12.833.568		61.740		12.895.308	14.000.000	1.104.692
5.	<i>Kelias A5 Kaunas-Marijampolė-Suvalkai, ruožas 6,77-16,69 km-projektavimas ir dangos stiprinimas (sut. Nr.S-1077)</i>	„Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	17.688.257		122.968		17.811.225	18.600.000	788.775
6.	Kelio Nr.5237 Putiniškės–Užulaukis ruožo 0,00–4,04 km rekonstravimas ir asfaltbetonio dangos įrengimo projektavimas (sut. Nr.S-688)	„Eurovija Lietuva“	Vilniaus RK“	5.157.988		62.608		5.220.596	6.000.000	779.404
7.	Kelias Nr.143 Jonava-Žasliai-Kalniniai-Mijaugonys ruožas 1,20-6,00 km – dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-883)	„Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	7.828.812		66.942		7.895.754	8.000.000	104.246
8.	Kelio A6 Kaunas–Zarasai–Daugpilis ruožo 130,23–134,12 km dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-892)	UAB „Panevėžio keliai“	„Utenos RK“	11.267.682		41.297	2.703	11.311.682	11.400.000	88.318
	Vidutinis faktinės kainos sumažėjimo, lyginant su planuota kaina, santykis								0,94191819	
9.	Kelias A3 Vilnius–Minskas, ruožas 14,2-16,2 km, dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-838)	UAB „Fegda“	Vilniaus RK“	3.050.833	-	30.650		3.081.483	3.000.000	-81.483
10.	Kelias Nr.4902 Utena-Tauragnai-Kirdeikiai, ruožas 0,00-3,00 km-dangos stiprinimas ir platinimas (sut. Nr.S-816)	UAB „Panevėžio keliai“	„Utenos RK“	8.637.984	578.212	89.848		9.306.044	7.372.860	-1.933.184
11.	Kelio A2 Vilnius-Panevėžys ruožų 21,0-121,59 km-dangos stiprinimas, 7,63-57,70 km-eismo saugą gerinantys įrenginiai, 19,30-45,00 km-aplinkosauginės priemonės, 10,24-122,15 km-pėsčiųjų požeminė perėja, tiltai ir viadukai (15 vnt.)	UAB „Panevėžio keliai“	VĮ „Automagi stralė“	53.233.521	1.919.130	20.840	1.120.688	56.294.179	49.644.580	-6.649.599

12.	Kelias Nr.150 Šiauliai-Pakruojis-Pasvalys, ruožas 2,00-24,00 km-dangos stiprinimas	UAB „Šiaulių plentas“	„Šiaulių RK“	43.595.217	188.750	15.500	949.262	44.748.729	38.431.048	-6.317.681
13.	Kelias A5 Kaunas-Marijampolė-Suvalkai, 5,56 km Marvelės sankryžos rekonstravimas, žirgų trasa, pėsčiųjų takas su požemine perėja	UAB „Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	18.212.109	605.548	102.070		18.212.109	13.028.000	-5.184.109
14.	Kelias A11 Šiauliai-Palanga, ruožas 113,60-115,60 km	UAB „Panevėžio keliai“	„Klaipėdos RK“	5.170.035	148.527	180.780		5.499.342	436.200	-5.063.142
15.	Kelias A1 Vilnius-Kaunas-Klaipėda 22,01-300,95 km - dangos ir kelkraščių stiprinimas atitvarų skiriamojame juostoje įrengimas aplinkosauginės priemonės viadukų rekonstrukcija ir remontas (38,05 km-pėsčiųjų viadukas, 44,87 km-Abromiškių viadukas, 95,52 km-Biruliškių viadukas, 170,69 km Žagarės tunelinis viadukas)	„Kauno tiltai“	VĮ „Automagi stralė“	68.357.703	3.168.156	1.388.607	14.620	72.914.466	69.161.176	-3.753.290
16.	<i>Kelias Nr.108 Vievis-Maišiagala-Nemenčinė, ruožas 45,2-50,47 km, - dangos stiprinimas (sut. Nr.S-838)</i>	UAB „Fegda“	Vilniaus RK „	7.664.559		69.618		7.734.177	4.350.000	-3.384.177
17.	Kelias Nr.131 Alytus-Simnas-Kalvarija, ruožas 3,10-8,55 km	UAB „Alkesta“	VĮ „Alytaus RK“	12.932.031	327.101	3.840	257.817	13.520.789	10.958.720	-2.562.069
18.	Kelias Nr.164 Mažeikiai-Plungė-Tauragė, ruožas 11,00-20,00 km, dangos stiprinimas	„Žemaitijos keliai“	VĮ „Telšių RK“	18.947.260	314.647	6.339	383.334	19.651.580	17.103.824	-2.547.756
19.	Kelias Nr.107 Trakai-Vievis, ruožas 9,00-15,00 km	UAB „Fegda“	VĮ Vilniaus RK	7.492.175	78.635	4.231	225.420	7.800.461	5.426.822	-2.373.639
20.	Kelias Nr.102 Vilnius-Švenčionys-Zarasai, ruožas 36,00-42,92 km	UAB „Fegda“	VĮ Vilniaus RK	9.047.598	106.690	4.878	243.952	9.403.118	7.072.700	-2.330.418
21.	Kelias Nr.144 Jonava-Kėdainiai-Šeduva, ruožas 9,70-17,50 km rekonstravimas (sut. Nr.S-689)	„Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	12.709.727	73.889	139.036		12.922.652	10.645.890	-2.276.762

22.	Kelias A5 Kaunas-Marijampolė-Suvalkai, ruožai 16,38-17,34 km d. p. ir 16,38-21,85 km k. p. dangos stiprinimas	„Kauno tiltai“	VĮ „Kauno RK“	28.349.226	533.902	4.532	662.518	29.550.178	27.293.840	-2.256.338
23.	Kelias Nr.131 Alytus-Simnas-Kalvarija, ruožas 52,45-57,12 km	UAB „Alkesta“	VĮ „Marijampolės RK“	10.681.160	323.276	3.290	267.180	11.274.906	9.168.204	-2.106.702
24.	Kelias Nr.2202 Klaipėda-Vėžaičiai-Endriejavas, ruožas 19,50-26,01 km, dangos platinimas	„Žemaitijos keliai“	„Klaipėdos RK“	9.117.208	101.818	4.584	195.398	9.419.008	7.358.505	-2.060.503
25.	Kelias A1 Vilnius-Kaunas-Klaipėda ruožas 132,14-165,99 km (11 ruožų) – vandens išskiriamosios juostos nuleidimas (sut. Nr.S-173)	„Kauno tiltai“	VĮ „Automagistralė“	8.073.422	1.081.619	7.871		9.162.912	7.357.580	-1.805.332
26.	Kelias Nr.164 Māžeikiai-Plungė-Tauragė, ruožas 128,16-134,00 km, dangos stiprinimas	„Žemaitijos keliai“	„Tauragės RK“	9.817.614	283.061	4.118	227.353	10.332.146	8.743.450	-1.588.696
27.	<i>Kelias Nr.4706 Onuškis-Butrimonys-Punia, ruožas 9,14-13,60 km, a/b dangos įrengimas ir projektavimas (sut. Nr.S-1047)</i>	UAB „Kelda“	„Vilniaus RK“	5.303.097	-	65.041		5.368.138	5.000.000	368.138
28.	Keliai Vilnius-Panevėžys, Panevėžys-Šiauliai, Šiauliai-Palanga, (Radviliškio miesto ribose) – 57,5-59,75 km	UAB „Šiaulių plentas“	„Šiaulių RK“	14.328.577	76.530	1.588		14.406.695	13.013.790	-1.392.905
29.	Kelias Nr.133 Merkinė-Leipalingis, ruožas 0,00–2,5 km - kelio rekonstravimas (sut. Nr. S-748)	UAB „Alkesta“	„Alytaus RK“	5.147.014	635.104	47.784		5.829.902	4.488.860	-1.341.042
30.	Kelias Nr.128 Valkininkų g. st.–Daugai–Alytus, ruožas 38,65-44,16 km-dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-1081)	UAB „Alkesta“	„Alytaus RK“	11.609.005		78.068		11.687.073	10.500.000	-1.187.073
31.	Kelias Nr.108 Vievis–Maišiagala–Nemenčinė ruožas 6,0-10,0 km (sut. Nr.S-759)	UAB „Lemminkainen Lietuva“	Vilniaus RK“	8.908.000	297.725	110.405		9.316.130	8.206.190	-1.109.940

32.	Kelias Nr.1202 Andrioniškės-Padvarninkai-Viešintos, ruožai 0,48-3,91 km ir 4,39-8,64 km – rekonstrukcija (sut. Nr.S-140)	UAB „Panevėžio keliai“	„Utenos RK“	8.720.543	151.628	69.313		8.941.484	7.847.010	-1.094.474
33.	Kelio A6 Kaunas-Zarasai-Daugpilis ruožas 108,13-118,70 km-dangos stiprinimas ir platinimas, 108,31-109,28 km (k. p.), 108,31-109,63 km (d. p.)-tinklo tvoros, paviršinių nuotekų sistema	UAB „Panevėžio keliai“	„Utenos RK“	44.827.359	396.418	7.446		45.231.223	44.259.120	-972.103
34.	Kelias Nr.164 Mažeikiai-Plungė-Tauragė, ruožas 21,97-25,54 km, dangos stiprinimas	„Žemaitijos keliai“	VĮ „Telšių RK“	6.709.049	-	2.515	160.534	6.872.098	6.038.360	-833.738
35.	Kelias Nr.182 Marijampolė-Liudvinavas-Krosna, ruožas 1,02-7,98 km	UAB „Alkesta“	VĮ „Marijampolės RK“	12.214.280	623.145	4.901	271.985	13.114.311	12.346.720	-767.591
36.	Kelias Nr.5203 Ažuolijai-Juodšiliai-Jašiūnų gel. st., ruožas 0,05-5,372 km, - projektav. Ir darbų atlikimas (sut. Nr.S-1086)	UAB „Fegda“	Vilniaus RK „	11.043.769	27.607	131.131		11.202.507	10.500.000	-702.507
37.	Kelias A1 Vilnius-Kaunas-Klaipėda ruožas 166,16-297,34 km (11 ruožų) – vandens išskiriamosios juostos nuleidimas (sut. Nr.S-690)	„Kauno tiltai“	VĮ „Automagistralė“	16.873.789	8.854			16.882.643	16.243.320	-639.323
38.	Kelias Nr.2202 Klaipėda-Veiviržėnai-Endriejavas ruožas 4,09-6,25 km - rekonstrukcija (sut. Nr.S-1147)	UAB „Lemminkainen Lietuva“	„Klaipėdos RK“	5.646.019	156.331	66.899		5.869.249	5.276.700	-592.549
39.	Kelias A14 Vilnius-Utena, ruožas 40,62-51,5 km – dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-1019)	„Eurovija Lietuva“	„Utenos RK“	20.939.479	-	96.706	7.664	21.043.849	20.500.000	-543.849
40.	Kelias Nr.129 Antakalnis-Jieznas-Alytus-Merkine ruožo 32,9-37,65 km dangos stiprinimas ir projektavimas (S-959)	UAB „Fegda“	VĮ „Kauno RK“	7.650.303	-	62.205		7.712.508	7.500.000	-212.508

41.	Kelias A16 Vilnius-Prienai-Marijampolė ruožas 120,00-125,00 km- dangos stiprinimas ir projektavimas (sut. Nr.S-923)		„Marijampolės RK“	6.079.738	-	46.269		6.126.007	6.000.000	-126.007
42.	Kelias A5 Kaunas-Marijampolė-Suvalkai, ruožas 45,0-52,6 km dangos stiprinimas	UAB „Alkesta“	„Marijampolės RK“	20.599.047	-	168.019		20.767.066	20.767.050	-16
43.	Šiaurinis išvažiavimas Liepų gatvės nuo Artojų gatvės iki kelio Klaipėda-Liepoja 3 etapas	UAB „Lemminkainen Lietuva“	„Klaipėdos RK“	15825552				Klaipėdos savivaldybės projektas		
Iš viso:							667.182.910	612.667.720	54515190,3	

1. Planuotos ir faktinės projektų įgyvendinimo kainų skirtumas
2. Planuotos ir faktinės projektų įgyvendinimo kainų santykis

54.515.190
1,088980027

Pastabos:

1. Duomenys lentelės 2-8 stulpeliuose paimti iš LAKD Projektų įgyvendinimo skyriaus pateiktų dokumentų: "Priduotų objektų sąrašas 2008 m." ir "Priduotų objektų sąrašas 2009 m"
2. Duomenys lentelės 10 stulpelyje paimti iš Perspektyvinio planavimo skyriaus, pateiktų kiekvieno projekto ekonominės dalies "Skačiuojamosios kainos nustatymas" bylų arba, pirkimus vykdant ir projektavimui ir statybai - iš Perspektyvinio planavimo skyriaus teiktos paraiškos pirkimų skyriui.

Gautų duomenų analizės išvados:

1. Iš 42 2008-2009 m. pridutų didelės vertės (daugia 5 mln. Lt.) projektų, 8 projektai buvo įgyvendinti mažesne, nei planuota, kaina.
 - 1.1. 7 projektai iš 8 buvo įgyvendinti rangovų, atrinktų projektavimo ir statybos darbų atlikimui.
 - 1.2. Planuotos ir faktinės kainų santykis vidutiniškai sudaro 0,94
2. 34 projektų įgyvendinimo faktiškos kainos buvo didesnės už planuotas. Vidutinis padidėjimas sudaro apie 8,9 proc.
3. 5 projektų (pasvyręs šriftas) planuojama kaina nustatyta rengiant 2009 metų kelių plėtros programos projektų ekonominius pagrindimus
4. 4 projektuose (lentelėje paryškinti), yra objektų, kurių statybai nereikalingas asfaltbetonis, tačiau jie sujungti į vieną projektą, kuriems asfaltbetonis reikalingas.
5. Pasiekus tokį pirkimų lygį, kad faktinė kaina būtų lygi planuotai, didelės vertės pirkimuose per pusantrų metų galima gauti iki 54,5 mln. Lt viešojo sektoriaus lėšų ekonomiją.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Lietuvos automobilių kelių direkcijos
 statybos darbų pirkimai“
 2 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1	2	3	4	5
1.	Teisės aktais nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms statybos darbus pirkti ne didesne nei skaičiuojamoji kaina ir projektų sąmatas visada perskaičiuoti vadovaujantis tuo metu galiojančiomis skaičiuojamųjų statybos kainų rekomendacijomis.	LR Vyriausybė		
2.	Inicijuoti priėmimą teisės aktų, užtikrinančių viešųjų pirkimų sisteminei, t. y. nuo sumanymo pirkti iki sutarties, apmokėjimo, garantinių išsipareigojimų įvykdymo, stebėseną ir kontrolę.	Ūkio ministerija		
3.	Užtikrinti registruojamų skaičiuojamųjų statybos darbų kainų rekomendacijų pagrįstumą.	Aplinkos ministerija		
4.	Teisės aktais reglamentuoti rekomenduojamų statybos darbų kainų klasifikavimą, standartizavimą, kad to paties darbo rekomendacinės ir projektuotojų nustatomos kainos nebūtų skirtingų reikšmių.	Aplinkos ministerija		
5.	Teisės aktais nustatyti pareigą perkančiosioms organizacijoms sudaryti galimybę tiekėjui pateikti pasiūlymą kiekvienam iš perkamų savarankišką ekonominę ar techninę funkciją atliekančių objektų atskirai.	Viešųjų pirkimų tarnyba prie LR Vyriausybės		

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
6.	Teisės aktais reglamentuoti, kad perkant darbus užsakovo rezervo suma nebūtų įtraukiama į rangos sutarties kainą.	Viešųjų pirkimų tarnyba prie LR Vyriausybės		
7.	Reglamentuoti tiekėjų kvalifikacijos patikrinimą taip, kad perkančiosios organizacijos negalėtų dirbtinai riboti konkurencijos nustatydamos apribojimus subrangos mastui.	Viešųjų pirkimų tarnyba prie LR Vyriausybės		
<p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:</p> <p>(pareigos) (vardas pavardė)</p> <p>(kontaktai)</p>				

Plano sudarymo paaiškinimas:

- ▶ 1–3 lentelės stulpelius užpildo auditorius. Prireikus lentelė gali būti papildyta stulpeliu – pastebėjimas ar išvada;
- ▶ 4–5 lentelės stulpelius užpildo subjekto, kuriam pateikta rekomendacija, atsakingas atstovas. Nurodomas atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą.